

Κριτική για την παράσταση "Αντιγόνη"

Από τη θεατρολόγο Μαρία Μαρή

29/05/2019

Μια μελέτη, ένα άλλο βλέμμα πάνω στην Αντιγόνη, μια τραγωδία δωματίου με ιδιαίτερο ύφος. Η παράσταση είναι το αποτέλεσμα πολύμηνου εργαστηρίου πάνω στην αρχαία τραγωδία, που ξεκίνησε τον Οκτώβρη του 2018 και ολοκληρώνεται τον Μάιο του 2019, με την πρεμιέρα. Για τις ανάγκες της ερευνητικής διαδικασίας και της παράστασης δημιουργήθηκε νέα μετάφραση από τον Δημήτρη Δημητριάδη.

Ένας συμπαντικός ήχος αποτελεί εισαγωγή στην οικουμενικότητα της τραγωδίας του ανθρώπου. « Ω κοινόν αυτάδελφον Ισμήνης κάρα!» Η επίκληση αυτή εναλλάσσεται στα στόματα των επτά ηθοποιών.

Αναφέρονται στον Πολυνείκη τον πεθαμένο αδελφό, τον «άταφο», τον «άκλαυτο». Αυτό λυγίζει τα σώματα και πέφτουν με γδούπο στη γη. Όλοι ένα σώμα, πέφτουν ξανά και ξανά, από οδύνη, από σπαραγμό, από ύβρη, από χρέος.

Η Ισμήνη (Ανδρομάχη Φουντουλίδου) μιλά για τα δεινά του Οιδίποδα. « Που να μην μας τα έστελνε ο Ζευς!» Ο Κρέων αποφάσισε ο Πολυνείκης να μείνει άταφος, «θησαυρός στα όρνια, που ψάχνουν βορά» Χτυπούν τα σώματά τους. «Όποιος κάνει κάτι, τον περιμένει δημόσιος λιθοβολισμός». Καθώς η Ισμήνη αναλογίζεται τα δεινά του Οιδίποδα, δυναμικά η Αντιγόνη (Έβελυν Ασουάντ) της κλείνει με την παλάμη της το στόμα. «Εγώ θα τον θάψω, είναι καλό για εμένα να έχω τολμήσει όσια πράξη». Η Ισμήνη παραπαίει ανάμεσα στην υπακοή, στα κελεύσματα του βασιλιά και την υπεράσπιση της αδελφής της. Δε μπορεί κάποιος να έχει την απαίτηση από όλους να είναι ήρωες. Είναι το δικαίωμα του ανθρώπου να δειλιάζει, να φοβάται.

Ο Κρέων, ο Μενικεύς (Κωνσταντίνος Γώγουλος), με ένα δερμάτινο σακάκι και διογκωμένα μάτια, ορθάνοιχτα, από φόβο, από μένος, από τυφλότητα, μιλά για τη σπουδαιότητα της καταγωγής της Αντιγόνης και της Ισμήνης, ενώ τον αδελφό τους τον Πολυνείκη, που ήθελε να γευτεί αδελφικό αίμα, τον καταδικάζει να τον κατασπαράξουν τα πουλιά. Ο

ηθοποιός έχει μια επιθετική κίνηση, άγριου ζώου, που κατασπαράσσει τον αντίπαλο. Δεν ακούει ώστε να αποφύγει τις συνέπειες των πράξεών του. Κατακρημνίζεται μαζί με αυτήν που σκοτώνει.

Ο Αγγελιαφόρος (Ανδρομάχη Φουντουλίδου) έρχεται δειλά, με φόβο να πει ό,τι θέλει να πει. Ξεκαθαρίζει πρώτα ότι δεν το έκανε εκείνος και αναφέρει ότι κάποιος έθαψε τον Πολυνείκη. Ακούγεται ο συμπαντικός ήχος και η ανάσα της ομάδας. Εκπληκτικό το χορικό που ακολουθεί για τα δεινά που συσσωρεύονται. Η Αντιγόνη έχει συλληφθεί. Αντιστέκεται γιατί αυτό που έκανε δεν της το διέταξε ο Ζευς να μην το κάνει. Ο Χορός την αποκαλεί «δύστηνο», ενώ εκείνη με χέρια απλωμένα παραδέχεται ότι το διέπραξε, ενώ ήξερε ότι θα πεθάνει.

Ο Κρέων βλέπει να αμφισβητείται η εξουσία του και το πρόσωπο του. « Αν ατιμάζει ατιμώρητη το κράτος μου, άνδρας είναι αυτή κι όχι εγώ!» Ευθύς η Αντιγόνη του θέτει το ερώτημα: «Θες να με σκοτώσεις; Πώς θα είχα κέρδος ευκλεέστερον παρά θάβοντας τον αδελφό μου; Γεννήθηκα να μοιράζομαι αγάπη όχι μίσος!» Ο Κρέων αφηνιάζει και τη βάζει κάτω, θέλει να τη σκοτώσει, ξεπερνά το μέτρο και διαπράττει ύβρη.

Το φως χαμηλώνει και κοκκινίζει, παραπέμποντας στο αίμα. Το χορικό αναφέρεται «στο κακό, που φαίνεται καλό σε αυτόν που ο θεός στρέφει στην συμφορά το νου του». Ο Κρέων υποκύπτοντας στο παράλογο πηγαίνει με σταθερά βήματα προς την καταστροφή. «Αν αναθρέψω συγγενείς απείθαρχους, πιο απείθαρχοι θα είναι οι εκτός συγγένειας.»

Ο Χορός δηλώνει ότι « όποιος νομίζει ότι έχει μόνο δίκιο είναι κενός.» Ακολουθεί μια καταπληκτική σκηνή έντασης, μια λεκτική πάλη μέχρι το σημείο που ο Κρέων και ο Αίμων (Γιάννης Γιαραμαζίδης) φτάνουν στα χέρια για να πει ο πατέρας στο γιο ό τι «είναι δούλος γυναίκας». Ωραία δοσμένη αυτή η σκηνή, ο ένας απέναντι στον άλλο, πατέρας και γιος αντίπαλοι, ο ένας ανυποχώρητος, ο άλλος με επιχειρήματα προσπαθεί να προφυλάξει εκτός από κείνον, την Αντιγόνη και την πόλη.

Στο βάθος φωτίζεται η Αντιγόνη. «Θα τη θάψω ζωντανή σε πέτρινο σπήλαιο!» κηρύττει ο Κρέων.

Ο Χορός υμνεί τον έρωτα, ενώ πίσω η μορφή της Αντιγόνης, προβάλλει σαν ιερό πρόσωπο από πίνακα του Γκρέκο. Καταπληκτικό χορικό! Η

Αντιγόνη περπατά προς τον τάφο με ανοιχτά χέρια, λέγοντας ένα καταπληκτικό τραγούδι, σαν αμανέ. «Οράτε με! Δέστε με!» Ο Χορός τη συμπονά: «Παιδί μου έφτασες στο έσχατο θάρρος!» Εκείνη πέφτει κάτω και συνεχίζει. Η σκηνή θυμίζει την πορεία προς το Γολγοθά. «Άκλαυτη, ανύμενη, οδηγούμαι στην ύστατη οδό!»

Η κίνηση είναι συμβολική. Ο Κρέων στην ουσία περνά από πάνω της σαν ένα πελώριο έντομο και κυριαρχεί « Πάρτε τη! Πάρτε τη τάχιστα σε θολωτό τάφο!»

Ο θρήνος της Αντιγόνης σπαρακτικός « Τάφε μου, νυφικέ θάλαμε!» Έχει στα χείλη της ένα μεγάλο γιατί. «Γιατί; Ποιο δίκαιο των θεών έθιξα;» Ο Χορός τη συμπονά: « Ω Κόρη!»

Η Αντιγόνη κάθεται εκεί που πριν καθόταν ο Κρέων. Έχουν και οι δυο κινηθεί σε μια ευθεία και στο τέλος έχουν αλλάξει θέση.

Τρομερό το πρόσωπο του Τειρεσία (Έλλη Ιγγλίζ) και τα όσα διηγείται. Λέει στον Κρέοντα «η πόλη νοσεί από τη δική σου αφροσύνη!» Τραγική σκηνή καθώς ο Χορός κλονίζεται από τα όσα προβλέπει ο Τειρεσίας για τα δεινά που θα βρουν τον Κρέοντα. Ο Κρέων αρχίζει να φοβάται: «Η Τύχη ανορθώνει και η Τύχη γκρεμίζει πάντα και τον δυστυχή και τον ευτυχή», λέει ο Χορός, ενώ οικτρίζει την Ευρυδίκη: «Τάλαινα Τάλαινα!»

Ο Τειρεσίας, ένα πρόσωπο απέναντι στο οποίο ο Κρέων φέρεται υβριστικά, έχει αυτό το χάρισμα ή την κατάρα της διορατικότητας, μπορεί να ενημερώσει για όσα θα γίνουν, αλλά δεν μπορεί να αποτρέψει τίποτα. Ζει τη δική του τραγωδία και υφίσταται τι προσβολές των ηρώων που πέφτουν σε δυσμένεια.

Ο Αγγελιαφόρος περιγράφει τα του τάφου, το τέλος της Αντιγόνης και του Αίμονα. Η Ευρυδίκη ξεσπά με σπαρακτική κραυγή. Ο Κρέων κουβαλά το πτώμα του Αίμονα όπως ο Σίσυφος το βράχο. Τραγικό πρόσωπο, που ο πόνος τον έχει καταβάλει. «Ω τύψεις αποφάσεων! Παιδί μου ! Πάρτε με από εδώ τον μαύρο άνδρα! Άθελα μου παιδί μου σε σκότωσα!

Εξαιρετική η μετάφραση του Δημήτρη Δημητριάδη, με έναν λόγο δυναμικό, ώστε όλοι οι ήρωες να σηκώσουν το ανάστημά τους από τη θέση στην οποία βρίσκονται και από την οποία ο καθένας έχει δίκιο.

Η σκηνοθεσία του Σάββα Στρούμπου, με έντονο βλέμμα και βαθειά μελέτη σε μια ευθεία, σε ένα μικρό δωμάτιο, να κινούνται τα σώματα με έναν τρόπο δραματικό και απολύτως θεατρικό, δημιουργώντας το τραγικό ύφος μέσα από τον σπαραγμό τους και την αποδόμησή τους. Η μουσική του Λεωνίδα Μαριδάκη, δημιουργεί την απαραίτητη αίσθηση μαζί με τους φωτισμούς του Κώστα Μπεθάνη.

Η Αντιγόνη, αυτός ο επαναστατημένος άνθρωπος, όπως τον θεωρεί ο Καμύ, έχει χρέος στον εαυτό της πρωτίστως και στη ζωή προκειμένου να υπηρετήσει αυτό που εκείνη θεωρεί δέον. Η Έβελυν Ασουάντ, είναι μια σπαρακτική Αντιγόνη και παράλληλα επαναστάτρια. Καίγεται και θρηνεί τον εαυτό της γι' αυτό, όμως δεν κάνει πίσω. Υπεραμύνεται της ελευθερίας της σκέψης και εναντιώνεται στην ανάλγητη εξουσία του Κρέοντα, που στηρίζεται στην ουσία στον προσωπικό του φόβο, γι' αυτό και είναι τόσο μισαλλόδοξος και αμετακίνητος. Το τίμημα είναι μεγάλο, όμως η Δημοκρατία, που εκπροσωπείται από το χορό θα βγει νικητής στο τέλος, μέσα από τις απώλειες και τον σπαραγμό.

Πρόκειται για μια υπέροχη παράσταση συνόλου, για ένα σωματικό θέατρο, που αναδεικνύει και φωτίζει το κείμενο με τρόπο δυναμικό και βαθειά συγκινησιακό.